

пред олтара на Отееството, то идентификацията с архетипа на Летописеца е изключена (като не особено престижна) от сферата на този фантазъм, но затова пък тя е *реален* факт. Разисквайки проблема, Любка Липчева-Пранджева добавя, че литературната емпирика на епохата предлага „множество фигури на осъществения Летописец. Той като че ли се е разтворил в цяла плеада от вариации – от скромния хроникьор и старателния стенограф на чужда памет, през патоса на мемоариста и романиста до съдържаната академичност на историографа и етнографа (Милетич, Страшимиров, Силянов, Яворов...). Сред този именник на повторено писане Яворов се оказва най-малко очакваното присъствие, а за актуалната рецепция – заключава авторката – дори невъзможното присъствие“¹⁷: аналогията Яворов – Захари Стоянов е по-скоро с отрицателен знак¹⁷.

Всъщност тъкмо Яворов е този, у когото идентификацията реално работи на пълни обороти. В параметрите на неговия биографично-литературен „македонски сюжет“ свидетелската роля на Летописеца е функционална почти колкото и първично-деятелната роля на Героя, на хайдутина, четника, въстаника. А в идеалния първообраз на този сюжет, заедно с образцовата фигура на Ботев, откриваме и тази на Захари Стоянов.

Дори да оставим настрана наличието на преки документални свидетелства, че Яворов е чел „с увлечение“ „Записките“ и че дори са били поръчвани екземпляри от книгата за нуждите на революционното движение в Македония, ние сме в правото си да строим жанрово-дискурсивни генеalogии в рамките на националния литературен организъм, без непременно да се базираме на преки документално-биографични основания. Литературният процес в своите вътрешни обвързаности на приемственост и отрицание си конструира собствена, *дискурсивна* логика, която не се нуждае от такива външни основания. В нашия сюжет архетипната фигура на Летописеца се появява по закономерен начин, за да експлицира едно специфично напрежение в него. Както и една вътрешна промяна в приоритетите, която ще се окаже от огромно значение за сюжета – промяна в полза на *словесното* за сметка на *деятелното*.

Към началото на новия век фигурата на Летописеца, макар да не е част от националния фантазъм, вече е успяла да заеме важно място в механизма на неговото производство. Изтеклите десетилетия след Освобождението са регистрирали бързата ѝ идеологическа стабилизация, случила се като процес на *оценностяване на самата свидетелска инстанция*, конститутивна за нея, натоварването ѝ със самостоятелна

¹⁷ Липчева-Пранджева, Л. Яворов като Захари. Палигенезата – чете, помни и пише. – В: Сборник „120 години Пейо Яворов“ 1878–1998. С., 2000, с. 83–84.